

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM**KARAR****ELİF KULAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2020/34033

Karar Tarihi : 6/10/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Elif KULAK

2. Zebide İNCE

3. Zeynep BAYAR

4. Zeynep CALIHAN

5. Hanife BAYAR

Başvurucular Vekili : Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, düzenlenmek istenen oturma eyleminin hukuka aykırı olarak ve orantısız güç kullanılarak engellenmesinin, bu nedenle sorumlu kolluk görevlileri hakkında açılan ceza soruşturmasının sonuçsuz kalmasının ve tam yargı davasının reddedilmesinin başvuruçunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile köttü muamele yasağını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 27/10/2020 ve 29/12/2021 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. 2020/34497, 2020/34656, 2020/34470 ve 2021/65032 numaralı başvuru incelenen başvuruyula birleştirilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık; Elif Kulak, Zebide İnce ve Zeynep Bayar'ın başvurularına ilişkin olarak görüşünü bildirmiştir. Anılan başvuruçular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Olay tarihinde ceza infaz kurumlarındaki bazı tutuklu ve hükümlüler, PKK terör örgütü lideri A.Ö.ye uygulandığı iddia edilen tecridi protesto etmek amacıyla açlık grevine başlamıştır. Başvurucular 19/4/2019 tarihinde ceza infaz kurumunda açlık grevinde olan yakınlarının sağlık durumlarına dikkat çekmek amacıyla Gebze M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu önünde oturma eylemi yapmak istediklerini ifade etmiştir.

6. Kolluk görevlilerince düzenlenen 24/4/2019 tarihli Kamera Görüntüleri Çözüm Tutanağı'na göre Ceza İnfaz Kurumunun yan cephesindeki parkın yanındaki yeşil alan içinde ve kenarında, çoğunluğu kadın olan yirmi beş kişi toplanmıştır. Kolluk güçleri topluluğa buldukları yerden uzaklaşmaları yönünde ikazlarda bulunmuş; topluluktan bir kişinin talimata uymaması, diğerlerinin ise yavaş hareket etmesi nedeniyle toplumsal müdahale aracı (TOMA) ile boş alana tazyikli su sıkılmıştır. Ceza İnfaz Kurumuna yakın mesafede bulunan yedi kadının olduğu yerden ayrılması ve yavaş hareket etmesi üzerine kolluk görevlisi copun iki ucundan tutarak şahısların bel ve omuz kısımlarına baskı yaparak şahısları uzaklaştırmıştır. Aynı şekilde kolluk görevlisi, Ceza İnfaz Kurumuna yakın mesafedeki bir ara sokakta yürüten beş kadından birine -yavaş hareket etmesi nedeniyle- copu yavaşça temas ettirerek uzaklaşması yönünde uyarılmıştır. Dağılan topluluk tekrar toplanmak istemiş ancak kolluk görevlilerince uzaklaştırılmıştır.

7. Başvurucular, başvuru formuna müdahaleye konu olaya ilişkin görüntü kayıtlarını summuştur. Başvurucular ulusal basında yer aldığı ileri sürülen müdahaleye ilişkin görüntülerin nerede ve ne şekilde yer aldığına, bunların kapsamına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

A. İdari Yargı Süreci

8. Başvurucular vekili; bila tarihli dilekçesiyle, kolluk görevlilerinin barışçıl nitelikte olan toplantıyı haksız olarak engellenmesi, başvuruculara ulusal basın önünde hakaret etmesi ve başvurucuları copla darbetmek suretiyle yürütmesi nedeniyle başvurucuların manevi yönden zarar gördüğünü belirtip Gebze Kaymakamlığından (Kaymakamlık) manevi tazminat talep etmiştir.

9. Kaymakamlık tazminat talebine ilişkin olarak 25/7/2019 tarihli yazısında müracaatın adli mercilere yapılması gerektiği gerçeğiyle idarece yapılacak bir işlem olmadığını açıklamıştır.

10. Başvurucular toplantı hakkının kullanımına engel olan kolluk görevlilerinin aşağılayıcı ve kötü muamelelerine maruz kaldıklarını ve bu durumun basın yayın organlarında gösterilmesinin manevi tahribat yaşamalarına neden olduğunu iddia ederek 2/12/2019 tarihinde Kocaeli İ. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde tam yargı davası açmıştır.

11. Kaymakamlık davaya karşı düzenlediği dilekçelerinde özetle şu hususları savunmuştur:

i. Kocaeli Valiliğinin (Valilik) 18/10/2018 tarihli oluru ile Kandıra T ve F Tipi Ceza İnfaz Kurumları merkez olmak üzere 5 km yarıçapındaki alan ile Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu alan merkez olmak üzere 1 km yarıçaplı alan içinde 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. ve 22. maddesi ile 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/C maddesine istinaden her türlü "açık ve kapalı toplantı, gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, çadır kurma, stant açma, el ilanı dağıtma vb." eylem ve etkinliklerin 18/10/2018 tarihinden itibaren ikinci bir emre kadar yasaklandığını ifade etmiştir.

ii. PKK/KCK terör örgütü liderine tecrit uygulandığı iddiasıyla Hakkâri Milletvekili L.G. Önderliğinde başlatılan açlık grevi eylemlerine destek vermek amacıyla ülke genelinde birçok ceza infaz kurumunda PKK terör örgütü üyeliğinden tutuklu ve hükümlünün açlık grevine başladıklarını belirtmiştir.

iii. Halkların Demokratik Partisince organize edilen ve PKK terör örgütüne müzahir şahısların katılım ve desteğiyle 19/4/2019 günü saat 12.00'de Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu önünde düzenlenen oturma eylemi için toplanan 50 kişiye, Valiliğin yasaklama kararı bulunduğu bildirilerek grubun ikaz edildiğini ancak grubun dağılmamakta ısrar etmesi üzerine kolluk görevlilerince süpürme işlemi yapılarak dağıtıldığını, kötü muamelede bulunulmadığını açıklamıştır.

12. Başvurucuların anılan toplantılara katılmakla aykırı davrandığının kabul edildiği emir, Kocaeli Valiliğinin "olur"u şeklindeki 18/10/2018 tarihli yasaklama kararıdır. Söz konusu karar şu şekildedir:

"Kandıra'da bulunan ve etrafı güvenlik duvarı veya tel örgülerle çevrili bağımsız bölümleri bulunmayan T ve F Tipi Ceza İnfaz Kurumlarının ortasından İzmit-Kandıra bağlantı yolunun geçtiği, güvenlik önlemi veya yol bakım çalışması nedeniyle bu yolun zaman zaman ulaşılma kapatıldığı,

MIT Bölge Daire Başkanlığı ve İl Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şube Müdürlüğünden alınan istihbari bilgiler ve her hafta yapılan İl Güvenlik ve Asayiş Toplantılarında; Kandıra ilçesinde bulunan T ve F Tipi Ceza İnfaz Kurumlarının FETÖ/PDY, PKK, DAES ve DHKP-C terör örgütü men arını barındırması nedeniyle bu bölgede stant açma, toplantı ve gösteri yürüyüşü veya basın açık ası adı altında provokatif eylemler yapılabileceği, özellikle FETÖ/PDY ve PKK terör örgütü kapsamında tutuklanan kişilerin ceza infaz kurumlarından tsyan ve kaçma girişiminde bulunabilecekleri, bu durumun yolda seyir halinde olan sürücüler ile ceza infaz kurumlarına ziyaret için gelenlerin can ve mal güvenliğini ve aynı zamanda ceza infaz kurumunun güvenliğini olumsuz etkileyeceği ve kamu düzeninin bozulacağı sebebiyle, bu alanda güvenlik hassasiyetinin en üst seviyeye çıkarılmasına ihtiyaç duyulmuş, 08.10.2018 tarihinde gerçekleştirilen İl Güvenlik ve Asayiş Toplantısında Kandıra T ve F Tipi Ceza İnfaz Kurumları olmak üzere 5 (beş) km yarı çapındaki alan ile Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu alan merkez olmak üzere 1 (bir) km yarıçaplı alanda her türlü 'Açık ve kapalı toplantı, gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, çadır kurma, stant açma, el ilanı dağıtma vb.' eylem ve etkinliklerin yasaklanması konusunda bir tavsiye kararı alınmıştır.

Yukarıda bahsedilen sebeplerden ötürü; Kandıra T ve F Tipi Ceza İnfaz Kurumları merkez olmak üzere 5 (beş) km yarıçapında ki alan ile Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu alan merkez olmak üzere 1 (bir) km yarıçaplı alan içerisinde 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu'nun 17 ve 22. Maddesi ile 5442 sayılı İl İdaresi

Kanunu'nun 11/C maddesine istinaden her türlü 'Açık ve kapalı Toplantı, gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, çadır kurma, stant açma, el ilanı dağıtma vb.' eylem ve etkinliklerin 18/10/2018 tarihinden itibaren ikinci bir emre kadar yasaklanmasını,

...

13. Kocaeli 1. İdare Mahkemesi dört ayrı esasa kaydedilen tam yargı davaları sonucunda 28/2/2020 ve 3/3/2020 tarihlerinde tazminat taleplerinin reddine dair kararlar vermiştir. Mahkemenin ret gerekçeleri aynı olup kararların ilgili kısmı şöyledir:

"Dava dosyasının incelenmesinden; davacının da aralarında bulunduğu 50 kişi tarafından 19/04/2019 tarihinde örgüt elebaşına tecrübe ile Gebze Kapalı Kadın Cezaevi önünde oturma eylemi yaptıkları, eylemin kolluk kuvvetlerince dağıtıldığı, bu esnada kolluk kuvvetlerince orantısız güç kullanıldığı iddiası ile manevi tazminat istemiyle yapılan başvurunun Gebze Kaymakamlığı'nın 25/07/2019 tarih ve E.2798 sayılı işlemi ile reddi üzerine anılan işlemin iptali ile davacıya 50.000,00-TL manevi tazminat ödenmesi istemiyle bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

...

Dava konusu olayda, davacının ve davalı idarenin sunduğu içeriği aynı CD'de yer alan görüntüler ile söz konusu görüntülere ilişkin 24/04/2019 tarihli çözüm tutanağı ile dosyadaki bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesinden; Kocaeli Valiliği'nin 18/10/2018 tarihli Ohur'u ile Kandıra T ve F Tipi Ceza İnfaz Kurumları merkez olmak üzere 5 (beş) km yarıçapındaki alan ile Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu alan merkez olmak üzere 1 (bir) km yarıçaplı alan içerisinde 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 17 ve 22. maddesi ile 5442 sayılı İl İdare Kanununun 11/C maddesine istinaden her türlü 'Açık ve kapalı toplantı, gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, çadır kurma, stant açma, el ilanı dağıtma vb.' eylem ve etkinliklerin 18/10/2018 tarihinden itibaren ikinci bir emre kadar yasaklandığı, Gebze ilçesinde bulunan M Tipi Kadın Kapalı İnfaz Kurumunda PKK/KCK terör örgütü sözde lideri Abdullah Öcalan'a uygulanan sözde tecridin kaldırılması amacıyla cezaevlerinde başlatılan açık grevi eylemlerine yapmış oldukları açık grevi ile destek veren tutuklu ve hükümlülere destek amacıyla 9 Nisan 2019 tarihinden itibaren terör örgütü müzahir kütlesi tarafından cezaevleri önlerinde eylemler gerçekleştirilmeye başlanıldığı, anılan eylemler kapsamında aralarında davacının da bulunduğu kalabalığın 19/04/2019 tarihinde Gebze Kapalı Kadın Cezaevi önünde oturma eylemi gerçekleştirdiği, görevli memurların uzaklaşmaları yönünde ikazda bulunduğu, kalabalığın eylemi bitirilmemesi ve sokak aralarına yönelmesi üzerine olay mahalline toman geldiği, tomanın kalabalığın arkasından kalabalığa ulaşmayacak şekilde su sıkıldığı, gösteriyi dağıtmakla görevli memurun elindeki jop ile jopun iki tarafından tutarak şahısların bel ve omur hizasından temas ettirmek sureti ile uzaklaştırmaya çalıştığı, kalabalığın yakalama/gözetim yapılmadan sadece süpürme işlemi olay mahallinden uzaklaştırıldığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla, davacının Kocaeli Valiliği'nin Gebze M Tipi Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu alan merkez olmak üzere 1 (bir) km yarıçaplı alan içerisinde yasaklama kararına rağmen yasaklı alanda oturma eylemine katıldığı, akabinde güvenlik güçlerinin uyarılarını dikkate almayarak olay mahallinden ayrılmadığı, olaya ilişkin görüntüler ile görüntülerin çözümüne ilişkin raporun incelenmesinden tomanların direk kalabalığın üzerine basınçlı su sıkmadığı, kalabalığa isabet etmeyecek şekilde arkalarından yola sıkıldığı, kalabalığı dağıtma amacı ile görevli memurun elindeki jopun iki ucundan tutarak bel ve omur hizasından itelemek sureti ile yaptığı müdahalenin de orantısız güç

kullanımı olarak nitelendirilemeyeceği kanaatine varıldığından; dava konusu manevi tazminat isteminin reddine ilişkin Gebze Kaymakamlığı işleminde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Davacının 50.000,00-TL manevi tazminat talebine gelince;

...

...Manevi zarar; bir kimsenin kişi olarak hatz olduğu ve hukukça korunan hayat, vücut bütünlüğü, sağlık, hürriyet, istin, şeref, haysiyet, cinsel ve ruhsal bütünlük gibi kişilik değerlerine yapılan saldırılar sonucu kişinin bu saldırıdan dolayı duyduğu bedeni ve/veya ruhsal acı ve üzüntü olarak tanımlanmakta; manevi tazminatla kişinin bu acı ve üzüntüsünün kısmen de olsa tatmin edilmesi amaçlanmaktadır. Buna göre; manevi tazminata hükmedilebilmesi için, kişinin fizik yapısını zedeleyen, yaşama ve kazanma gücünün azalması veya sona ermesi sonucunu doğuran olayların meydana gelmesi ya da idarenin hukuka aykırı bir işlem veya eylemi sonucunda ağır bir elem ve üzüntünün duyulmuş olması veya şeref ve haysiyetin rencide edilmiş olması gerekir.

Bu itibarla; kolluk kuvvetinin yasak alanda yapılan oturma eylemini dağıtmak amacıyla yaptığı eylemlerinin yukarıda da açıklandığı üzere orantısız güç kullanımı olarak nitelendirilemeyeceği, söz konusu yasal eylem nedeni ile şeref ve haysiyetinin rencide edilmediği kanaatine varıldığından davacının 50.000,00-TL manevi tazminat isteminin reddine karar vermek gerekmektedir."

14. Başvurucular anılan ret kararlarına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçelerinde, Valiliğin mahkeme kararlarında belirtilen yasaklama kararının kolluğa otomatik olarak keyfi şekilde müdahale yetkisi vermediğini, mahkeme kararında *stüpürme* şeklinde bir müdahalenin neden yapıldığının açıklanmadığını, toplanan kişilere cinsiyet ve yaşları gözetilmeden orantısız şekilde kötü muamelede bulunduğunu, bu eylemlerin basın yayın organlarında gösterilmesinin aşağılanmalarına ve manevi tahribat yaşamalarına neden olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvurucular barışçıl bir toplantının gerekli olmadığı hâlde dağıtılmasını, dağıtılırken onur kırıcı davranışa maruz kalmalarının hukuka aykırı olduğunu dile getirmiştir.

15. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesi (Daire) istinaf yoluyla kaldırılması istenen mahkeme kararlarında kanunda sayılan nedenlerin bulunmadığı gerekçesiyle 8/9/2020, 16/9/2020 ve 22/9/2020 tarihli kararlarıyla istinaf başvurularını reddetmiştir. Daire, ret gerekçelerinde idari eylemlerden doğan tam yargı davalarının idareye başvurulup bir ön karar alındıktan sonra açılabileceğini belirtmiştir. Daire, idarenin başvurunun reddine ilişkin cevap yazısının kesin nitelikte olmaması, altmış günlük cevap verme süresinin beklenmemesi nedeniyle idari davaya konu olabilecek nitelikte bir ön karar olmadığını değerlendirmiştir. Bu nedenle mahkemece tam yargı davasının incelenmeksizin davanın reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiş ancak davanın reddine ilişkin kararın sonucu itibarıyla hukuka uygun olduğuna karar vermiştir.

16. Başvurucu Hanife Bayar, anılan nihai kararı öğrenme tarihinden itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresini geçirdiğinden Komisyon aşamasında başvurunun *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Diğer başvurucular yasal sürede bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Ceza Soruşturması Süreci

17. Aralarında başvuru sahiplerinin de bulunduğu on üç şikâyetçi, 19/4/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu önünde yapılması planlanan protesto gösterisini ve oturma eylemini kolluk görevlilerinin hukuka aykırı ve orantısız güç kullanmak suretiyle engellemesi, ayrıca copla iterek ve hakaret ederek gerçekleştirdikleri bu müdahalenin basına yansması nedeniyle aşağılandıklarını ve manevi yönden tahribata uğradıklarını, bu nedenle kendilerine müdahale eden kolluk güçleri ve sorumlu olan amirler ile Kocaeli İl Emniyet Müdürü ve Kocaeli Valisi hakkında 22/4/2019 tarihinde Gebze Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucular, kendilerine yapılan müdahaleye ilişkin olarak herhangi bir sağlık raporu sunmadıkları gibi dilekçelerinde, sağlık muayenesinden geçirilmeleri talebinde de bulunmamıştır.

18. Cumhuriyet Başsavcılığı 13/5/2019 tarihinde, Kocaeli İl Emniyet Müdürü ve Kocaeli Valisi'nin özel soruşturma usulüne tabi olması nedeniyle soruşturmanın ayrılmasına karar vermiş; 29/7/2019 tarihinde anılan kişiler hakkındaki soruşturmayı görevsizlik kararıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

19. Cumhuriyet Başsavcılığı 4/9/2019 tarihinde, şikâyet edilen polis memurları ve amirleri hakkındaki hazırlık soruşturmasının köklü hâlinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gerektiğini değerlendirerek tefrik edilen soruşturma dosyasını görevsizlik kararı ile göndermiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı görevsizlik kararını, polis memurları ve amirleri hakkındaki şikâyetlerin 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun uyarınca soruşturma iznine tabi olduğu, aynı Kanun'un 3. maddesinin (e) fıkrası uyarınca ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki hâlinde soruşturma izninin üst memurun bağlı olduğu merciden isteneceği hükmüne dayandırmıştır.

20. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 17/9/2019 tarihli yazısıyla, başvuruya konu olay nedeniyle Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında *işleme konulmama* kararı verildiğini açıklamıştır. Anılan merci, 4483 sayılı Kanun'un 10. maddesinde yer alan *"İştirak halinde işlenen suçlarda ast memur üst memurla yargılanır."* şeklindeki düzenlemenin soruşturma aşamasını kapsamadığı gerekçesiyle polis memur ve amirleri hakkında verilen görevsizlik kararını Cumhuriyet Başsavcılığına iade etmiştir.

21. Soruşturmayı yeniden esasa kaydeden Cumhuriyet Başsavcılığı 9/1/2020 tarihinde, müdahalede bulunan polis memurları ve amirleri hakkında Kaymakamlıktan soruşturma izni talep etmiştir. Kaymakamlık, ön inceleme sonucunda 27/3/2020 tarihli ve 2020/12 sayılı kararıyla soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Gerçekleştirilen ön incelemede, haklarında soruşturma izni istenen kolluk görevlilerinin ifadeleri alınmış; müdahaleye ilişkin görüntü kaydı, düzenlenen Olay Tutanakları ve müştekilerin sağlık raporları incelenmiştir. Ön inceleme raporunda; yasaklama kararı bildirildikten ve iltarda bulunulduktan sonra oturma eylemi yapan grubun dağıldıktan sonra tekrar toplanmaya başlaması üzerine boş bir alana tazyikli su sıkıldığı, Ceza İnfaz Kurumu çevresinde tekrar bir araya gelmek isteyen şahıslara söpürme işlemi yapıldığı, şikâyetçilere vurulmadığı belirtilerek kolluk müdahalesinin 2911 sayılı Kanun'un 17. ve 22. maddeleri ile Valiliğin yasaklama kararına dayandığı açıklanmıştır.

22. Cumhuriyet Başsavcılığı 9/10/2020 tarihinde, soruşturma yapılması için izin koşulunun gerçekleşmediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

Anılan karara itiraz edilmesi üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdare Davası Dairesi 2/12/2020 tarihinde, kolluk görevlilerine isnat edilen eylemin görev sebebiyle işlenmediği ve soruşturma iznine gerek olmadığı gerekçesiyle soruşturma izni verilmemesi kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

23. Anılan karar üzerine kolluk görevlileri hakkında soruşturma açan Cumhuriyet Başsavcılığı, şikâyet edilen kolluk görevlilerinin şüpheli sıfatıyla ifadelerini almış; 10/9/2021 tarihinde bu kişiler hakkında kovuşturmayla yer olmadığına karar vermiştir. Kararda; verilen talimat üzerine yerine getirilen şikâyete konu eylemlerin kolluk görevlilerinin yetkileri kapsamında olduğu ve kolluk görevlilerinin isnat edilen suçları işlediğine dair kamu davası açmaya yeterli delil ve emare bulunmadığı belirtilmiştir.

24. Anılan karara itirazın 4/11/2021 tarihinde Gebze 2. Sulh Ceza Hâkimliğince reddi üzerine başvuru yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. 2911 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın, bu Kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırısız olarak kamunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir."

26. 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi şöyledir:

"Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir."

27. 2911 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte olan 22. maddesi şöyledir:

"Genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez."

Genel meydanlardaki toplantılarda, halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak üzere vallik ve kaymakamlıklarca yapılacak düzenlemelere uyulması zorunludur."

28. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu komudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

29. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendi şöyledir:

"İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufla müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hallerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve mermimin taşınması ve naklini yasaklayabilir."

30. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 2. maddesinin (B) bendinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Aşağıda yazılı hallerde;

IX. Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçluları yakalamak için...

...

XIII. Yukarıdaki maddeler dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabitanın sözlü emirle yapmaya mecbur bulunduğu haller için, Yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin 6/10/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

32. Başvurucu Zebide İnce, maddi durumunun iyi olmaması nedeniyle *fakirlik köşğünün* düzenlendiği 11/9/2019 tarihinden başvuru tarihine kadar maddi durumunda herhangi bir iyileşme olmadığından bahisle adli yardım talebinde bulunmuştur.

33. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruçunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötlü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucular, barışçıl nitelikte gerçekleştirdikleri oturma eyleminde kolluk görevlilerinin süpürme işlemi yaparak hukuka aykırı ve orantısız müdahalede bulunduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca kolluk güçlerinin fiziksel durumlarını ve yaşlarını göznetmeden, copla iterek ve hakaret ederek kendilerini uzaklaştırmaya çalıştığını, bu müdahalenin ulusal basında

yer alması nedeniyle aşağılandıklarını ve manevi çöküntü yaşadıklarını iddia etmiştir. Başvurucular kötü muamele yasağına aykırı eylemler nedeniyle açtıkları tam yargı davasının reddedilmesi ve sorumlular hakkında açılan ceza soruşturmasının sonuçsuz kalması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan aşağılayıcı ve onur kırıcı muamele ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde, başvurucuların kötü muameleyle maruz kaldıklarına ilişkin iddialarına yönelik ceza soruşturmasının devam ettiği belirtilerek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilmezlik kararı verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca başvurucuların kötü muameleyle maruz kaldıklarına dair iddialarına yönelik olarak -herhangi bir sağlık evrakı olup olmadığı da gözetilmek suretiyle- savunulabilir bir iddiayı kamu makamlarına sunup sunmadıklarının ve muamelelerin asgari ağırlık eşiğini aşır aştığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

36. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular, bireysel başvuru formlarında ileri sürdükleri hususları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

37. Başvurucular, gerçekleştirdikleri eylem barışçıl nitelikte olduğu hâlde kolluk görevlilerinin gereksiz ve orantısız güç kullanmak suretiyle eyleme müdahale ettiğini iddia etmişlerdir. Müdahale esnasında yaşlarının ve konumlarının gözetilmediğini belirten başvurucular, kolluk görevlilerinin copla itirmek ve hakaret etmek suretiyle toplanma alanından kendilerini uzaklaştırdıklarını, özellikle bu muamelelerin ulusal basında yer almasının manevi yaşamlarında tahribata yol açtığını belirterek anılan müdahalenin aşağılayıcı ve onur kırıcı muamele ile kötü muamele yasağı ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirilmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların iddialarını Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında ileri sürdüğü sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Meral Danış Beştas (4)*, B. No: 2018/6657, 24/3/2021, §§ 30, 38).

39. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, ...maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleyle tabi tutulamaz."

40. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleyle tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80; *Erdal Sarıkaya* [GK], B. No: 2017/37237, 17/3/2021, § 132).

41. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 81; *Erdal Sarıkaya*, § 136).

42. Bununla birlikte bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 83; *Erdal Sarıkaya*, § 137).

43. Somut olayda Kocaeli Valiliği, Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğini sağlamak ve kamu düzenini korumak amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü de dâhil olmak üzere tüm eylem ve etkinlikleri anılan Kuruma belli bir mesafeye kadar yasaklamıştır. Devletin kamu düzeninin sağlanması amacıyla ve özellikle zamanın koşullarını dikkate alarak yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdirinin olduğunu kabulü gerekir. Bu doğrultuda kolluk görevlilerinin idarenin aldığı yasaklama kararını uygulamaya ve Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğini sağlamaya yönelik müdahalesinin keyfi olduğu söylenemez. Nitekim kolluk görevlilerinin -yasaklama kararı olması nedeniyle- kanuna aykırı kabul edilen bir toplantıyı dağıtmasının kanuni dayanağı olup (bkz. §§ 29, 30) bu müdahalenin anayasal başka bir hakkı ihlal etmesi otomatik olarak kötü muamele yasağının ihlali sonucu doğurmaz.

44. Anayasa Mahkemesi yakın bir tarihte verdiği S.Ç. (B. No: 2017/17516, 15/9/2020) kararında kolluk görevlilerinin açıkça keyfilik bulunmayan işlem ve eylemlerinde -haksız olduğu düşünülse dahi- yetkileri kapsamında talep ettikleri hususların yerine getirilmesinin bir zorunluluk olduğunu ve kişilerin aksi bir tutumu hâlinde zor kullanma yetkisinin doğacağı açıklamıştır (S.Ç., § 34).

45. Bununla birlikte kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik olarak kullanılan kolluk gücünün meşru amacı aşacak boyutta keyfi ve orantısız olması kötü muamele yasağının ihlaline neden olabilir. Bu nedenle kullanılan gücün makul seviyede olup olmadığı, sonuçları bakımından güç uygulanan kişideki fiziksel ve ruhsal etkilerinin kötü muamele oluşması için aranan eşik aşmışa değeri değerlendirilmesi gereken diğer bir husustur (kamu makamlarınca uygulanan tedbirler yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. *Meral Damış Beştaş* (4), § 34).

46. Dosya kapsamındaki bilgi ve belgelere göre kolluk görevlileri, Ceza İnfaz Kurumu çevresinden ayrılmasını yönünde gruba ikazda bulunduğu hâlde gruptan bazıları talimata uymamış, bazıları da yavaş hareket etmiştir. Bu nedenle kolluk görevlileri, copla itirmek suretiyle kişileri uzaklaştırmıştır. Somut olayda başvurucular, kolluk görevlilerinin kötü muamele teşkil eden söz ve davranışlarının ulusal basında yer almasının aşağılanmalarına ve onurlarının rencide olmasına sebebiyet vermesinden şikâyet etmiştir. Başvurucular, kolluk görevlilerinin anılan müdahalelerinin fiziksel etkilerinden değil bu müdahalelerin ulusal basında yer alması nedeniyle manevi bütünlükleri temelinde zarar

gördüklerini açıklamıştır (bkz. § 34). Nitekim fiziksel müdahaleye ilişkin olarak dosya kapsamına sağlık raporu da sunmamıştır.

47. Kolluk görevlilerinin uyguladığı gücün teşhir edilmesi hâlinde kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapılabilmesi mümkünse de bunun için öncelikle kamu görevlilerinin teşhir amacıyla hareket ettiğine ilişkin somut delillerin varlığı gerekir (uygulanan güvenlik tedbirinin teşhir edilmesi olayına ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. *Mustafa Kamil Çolak*, B. No: 2016/75236, 8/9/2020, § 35; *Meral Danış Beştaş* (4), § 36).

48. Somut olayda başvuru sahipleri, kendilerine yönelik gerçekleştirilen müdahalenin basına yansımalarına ilişkin olarak kamu görevlilerinin başvuru sahipleri teşhir etmek amacıyla hareket ettiklerini ortaya koymadıkları gibi mevcut müdahale ile onurlarının kırılmasının amaçlandığı yönünde bir iddiada da bulunmamıştır. Öte yandan müdahalenin ulusal basında yer aldığı ileri sürmüşlerse de haberin hangi basın ve yayın organında ne şekilde aktarıldığına ve kapsamına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Bu doğrultuda kolluk görevlilerinin kamu düzeni ve güvenliğinin bir an önce sağlanmasına dönük olan başvuruya konu müdahalelerinin, kötü muamele iddiası yönünden asgari bir ağırlık derecesine ulaşıp ulaşmadığını belirleme bakımından bir değerlendirme dahi yapılamamaktadır.

49. Diğer taraftan başvuru sahiplerinin aşağılandıkları ve manevi yönden tahribata uğradıklarına dair beyanları dışında olayın etkisi nedeniyle yaşadıkları ruhsal sorunlara işaret eden bir açıklama yapmadıkları ya da psikolojilerinin bozulduğuna dair bir rapor sunmadıkları görülmüştür. Bu kapsamda başvuru sahiplerinin kolluk görevlilerinin yaralanmaya sebebiyet vermeyecek şekildeki müdahalelerinin ruhsal bütünlükleri üzerinde yarattığı olumsuz etkinin asgari ağırlık derecesine ulaştığını ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağına ilişkin bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuru sahiplerinin İddiaları ve Bakanlık Görüşü

51. Başvuru sahipleri, toplantının gerekli ve orantılı olmayan güç kullanımı ile kolluk görevlilerince dağıtılması nedeniyle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

52. Bakanlık görüşünde; başvuru sahiplerinin yasaklama kararına rağmen yasaklı alanda oturma eylemine katıldığı, güvenlik güçlerinin uyarılarına rağmen olay mahallinden ayrılmadığı, kalabalığı dağıtmak amacıyla görevli memurun copun iki ucundan tutarak başvuru sahiplerinin bel ve omur hizasından itmek suretiyle müdahalede bulunduğu, bu nedenle müdahalenin orantısız ve keyfi olmadığı, kamu düzeninin korunmasına yönelik meşru bir amacının olduğu değerlendirilmiştir.

53. Bakanlık görüşüne karşı başvuru sahipleri, bireysel başvuru formlarında ileri sürdükleri hususları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

54. Anayasa'nın iddiaların değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kamuya sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şartı ve usuller kamuda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

55. Somut olayda İdare Mahkemesi, başvuruya konu uyumsuzluğun esası hakkında karar vermiştir. Bu karara karşı istinaf başvurusu üzerine Bölge İdare Mahkemesi Dairesi, esasın inceleme yapmış ve yargılamayı yapan mahkemeyeyle aynı sonuca ulaşması nedeniyle başvuruyu reddetmiştir. Başvurucuların anılan hakkın ihlal edildiğine ilişkin iddiaları idari yargı yolunda ileri sürdükleri anlaşıldığından başvuru yollarını usulüne uygun olarak tükettikleri sonucuna varılmıştır.

56. Başvurucu Hanife Bayar'ın kamu görevlilerinin toplantıya yönelik müdahalesi nedeniyle açtığı tam yargı davasında nihai kararı öğrenme tarihinden itibaren yasal süresi içinde bireysel başvuruda bulunmadığından başvurunun *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (bkz. § 16). Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu hakkında ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

57. Bununla birlikte başvurucu Hanife Bayar'ın kamu görevlilerinin müdahalesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile köttü muamele yasağını ihlal eden sorumluların cezalandırması için talepte bulunduğu, soruşturma süreci tamamladıktan sonra da yasal süresi içinde bireysel başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi bu zamana kadar toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden oluşturduğu içtihadında, kural olarak toplantı ya da gösteri yürüyüşüne yönelik müdahaleden sorumlu tutulan kamu görevlileri hakkında adli makamlara suç duyurusunda bulunulmasını ve Cumhuriyet savcılarının bir suç işlenip işlenmediği yönündeki değerlendirmelerini olağan kanun yollarının tüketilmesi şartını karşılayan etkili bir hukuk yolu olarak görmüştür (birçok karar arasından bkz. *Özge Özgürengin*, B. No: 2014/5218, 19/4/2018; *Sevinç Hocaogulları*, B. No: 2015/271, 15/11/2018, §§ 31, 47-53; *Ali Çerkezoğlu ve diğerleri*, B. No: 2015/1737, 18/7/2019; *Eda Ayşegül Kılıç*, B. No: 2015/12263, 16/1/2020; *Salih Şahin*, B. No: 2016/13964, 28/1/2020; *Deniz Kaplan ve diğerleri*, B. No: 2015/17962, 11/3/2020; *İlhan Yiğit*, B. No: 2016/7532, 29/12/2021). Bu doğrultuda anılan başvurusunun ihlal iddialarının da incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

58. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yöntünden

i. Müdahalenin Varlığı

59. Başvurucuların ceza infaz kurumu önünde gerçekleştirmek istedikleri oturma eyleminin kamu görevlileri tarafından engellenmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale olduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

60. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

61. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmedığı müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

(1) Kanunilik

(a) Genel İlkeler

62. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa'nın 34. maddesi kapsamında yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. *Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; *Sevim Akat Eşki*, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; *Hayriye Özdemir*, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.* [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Başvurucular, gerçekleştirmek istedikleri toplantıya hukuka aykırı olarak müdahale ettiğini düşündükleri kamu görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetçi olmuş; ayrıca kolluk görevlilerinin anılan müdahalesi nedeniyle idari yargıda tam yargı davası açmıştır. Başvurucular, İdare Mahkemesince tazminat taleplerinin reddedilmesinin, şikâyet edilen ve doğrudan müdahalede bulunan kolluk görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

64. Kolluk görevlileri, gerçekleştirilmek istenen toplantıya Kocaeli Valiliğinin 18/10/2018 tarihli yasaklama kararı bulunduğu gerekçesiyle müdahale etmiştir. Bu kapsamda Kocaeli Valiliğinin başvuru konusu müdahaleye dayanak kararının 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendi ve 2911 sayılı Kanun'un 17. ve 22. maddeleri yanısıra verdiği anlaşılmalıdır. Somut olayda *ikinci bir emre kadar* geçerli olacağı öngörülen yasaklama kararı şeklindeki müdahalenin kanunilik şartını karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmelidir.

65. Valilik, etkinlikleri yasaklamaya yönelik ilgili kararna dayanak olarak 2911 sayılı Kanun'un 17. ve 22. maddeleri ile 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendini göstermiştir. 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi gereğince bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale edilebilmesinin koşulları şöyledir:

i. Müdahalenin millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacını taşıması

ii. Müdahalenin belirli bir toplantıya yönelik olması

iii. Toplantıya yönelik erteleme bir ayı aşmaması

iv. Suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikenin mevcut olması hâlinde toplantının yasaklanabilmesi

66. 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında; parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde, bunların eklentilerinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde kategorik olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesi yasaklanmıştır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise iki koşulun birlikte gerçekleşmesi hâlinde valilik ve kaymakamlıklara toplantı ve gösteri yürüyüşüne ilişkin düzenleme yapabilme yetkisi verilmiştir. Bahsi geçen koşullar şöyledir:

i. Genel meydanlarda yapılan bir toplantı olması

ii. Halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak amacıyla yönelik olması

67. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendinin ikinci fıkrası gereğince valinin toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale edilebilmesinin koşulları ise şöyledir:

i. Kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğuna ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunması

ii. On beş günün geçilmemesi

68. Görüldüğü üzere kanun koyucu, her iki Kanun yönünden de toplantıya ve gösteri yürüyüşüne müdahale edilebilmesi için belirli şartların sağlanmasını ve belirli sürelerle müdahale edilebileceğini düzenlemiştir. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendi uyarınca *yasaklama* süresi on beş günle sınırlanmışken 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi uyarınca ancak belirli bir toplantı ve gösteri yürüyüşü ancak bir ayla sınırlı olmak üzere ertelenebilir. Bu kapsamda somut olayda her iki kuralın da Valiliğin başvuru konusu belirsiz süreli yasaklama kararının dayanakları olarak kabulü mümkün olmamıştır (*Zeytin Dalı operasyonu devam ettiği sürece* şeklinde bir yasak süresi öngörülmesinin kanunilik şartını sağlamadığına ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. *Omur Erden*, B. No: 2019/5403, 31/3/2022, § 41; *Eser Budak*, B. No: 2020/12955, 13/4/2022, § 38).

69. Öte yandan 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin ikinci fıkrası, idareye *yasaklama yetkisi* vermemektedir. Anılan Kanun maddesi valiliğe, genel yollarda yapılacak

toplantılarda sınırlı olmak üzere araç ve yaya trafiğinin aksamaması amacıyla matuf düzenleme yapma yetkisi tanınmaktadır. 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin de Valiliğin somut başvuruya konu süresiz yasaklama kararının dayanağı olamayacağı anlaşılmıştır.

70. Bu kapsamda başvuruya konu müdahaledeki asıl sorun, Valiliğin yetkisini belirli bir toplanma ya da protesto eylemine yönelik bir tedbir alınması amacıyla değil belirsiz süreyle geçerli, önleyici bir yasaklama şeklinde kullanmasıdır. Nitekim dayanan Kanun hükümleri uyarınca da *ikinci bir emre kadar* şeklinde bir yasak süresi belirlenemeyeceği gibi Anayasa Mahkemesine hâlihazırda anılan yasaklama kararına dayanak olabilecek başka bir kanun hükmünün bulunduğu da gösterilememiştir.

71. Açıklanan gerekçelerle Valiliğin 8/10/2018 tarihli yasaklama kararından yaklaşık altı ay sonra -19/4/2019 tarihinde- gerçekleştirilen bir toplantıya yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde açıkça emredilen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilmiştir.

72. Başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahalede diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

73. Sonuç olarak başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

74. Ayrıca somut olayda başvuru sahiplerinin ön karar talebine idarenin yazılı olarak cevap verdiği gözetildiğinde idarenin verdiği cevabın kesin nitelikte olmadığı, dolayısıyla ön karar alma şartı yerine getirilmediğinin kabulüyle davanın reddi kararının aşırı şekilci nitelikte bir değerlendirme olacağı gözetilmelidir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

75. Başvuru sahipleri, ihlalin tespit edilmesi ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması ile maddi ve manevi zararların giderilmesini talep etmiş; maddi ve manevi tazminat miktarına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

76. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merci tarafından yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

77. Başvuru sahiplerine ayrı ayrı 13.500 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvuru sahipleri maddi zarar ile ilgili bilgi ve belge sunulmadıklarından maddi tazminat talepleri reddedilmiştir.

VL HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Zebide İnce'nin adli yardım talebinin KABULÖNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İdare Mahkemesine (E.2019/1209, K.2020/276; E.2019/1210, K.2020/277; E.2019/1211, K.2020/278 ile E.2019/1213, K.2020/289 sayılı dosyalar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara net 13.500 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Başvurucular Elif Kulak (*birleştirilen 2020/34656 numaralı dosya*) ve Zeynep Bayar'a (*birleştirilen 2020/34470 numaralı dosya*) 446,90 TL, başvuru Zeynep Calihan'a (*2020/34033 numaralı dosya*) 487,60 TL harcı AYRI AYRI; 487,60 TL (*birleşen 2021/65032 numaralı dosya*) başvuru harcı ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.